

HER NEWROZ SABAHİ

Necdet İPEKYÜZ*

Özet: Ata Soyer 1990'lar Türkiye'sinde TTB'nin Kürt sorununda izlediği çizgide önemli bir yapıya sahiptir. Yazıda Kongre kararlarından, Genel Yönetim Kurulu toplantılarına, yapılan açıklamalara, TTB'deki değişik kol ve gruplarca oluşturulan raporlara kadar belgelerle bu süreçte TTB'nin yaptıkları ve Ata Soyer'in katkısı aktarılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Ata Soyer, Kürt sorunu, Türk Tabipleri Birliği

On Every Newroz Morning

Abstract: Ata Soyer stood as an important building block in terms of the line that the TTB followed in regard to the Kurdish issue in the 90s. The article informs readers about what the TTB had done in this period and Ata Soyer's specific contributions by referring to General Assembly resolutions, governing body meetings, press statements and reports prepared by different groups or branches within the TTB.

Key words: Ata Soyer, Kurdish issue, Turkish Medical Association

“Ölümsüzlük kimsenin harcı değildir”
Goethe
“Ölür ise ten ölür canlar ölesi değil”
Yunus Emre

Kimi insanların yaşam süreci içinde yaptıklarını yazıya dönüştürmek zordur. Ata Soyer'i anlatabilmek, yazabilmek çok zor.

Sevgili Ata Soyer'in Kürt hekimlerle ilişkisinden önce Kürtlerle ilişkisi ilkokulu Siirt'te okurken başlıyor. Öğrenci hareketleri ve sol ile buluşmasıyla daha da gelişiyor.

Yıllar sonra hekim olmasıyla birlikte 1978 yılında ilk görev yeri olan Hasankeyf Sağlık Ocağı tekrar onu Mezopotamya topraklarına getiriyor.

1978'li yıllar Kürt siyasal hareketlerinin örgütlenmediği ve geliştiği dönemlerdir. Nitekim 1978 yılının sonunda ağırlıklı olarak Kürt illeri olmak üzere 22 il'de sıkıyönetim ilan edildi. Ata Soyer bu dönemde Mardin ve Batman'da hekim ve sağlık çalışanları dışında TÖB-DER ve diğer gençlik örgütleriyle samimi ilişkiler geliştirip Kürt meselesini okuma dışında da tanık olarak da anlamaya çalışıyor.

Yıllar sonra TTB'nin bir etkinliği sonrası Hasankeyf'e gitmiş Sağlık Ocağını ziyaret etmiştik o döneme ait anıları ve kendisine katkısını saatlerce dinlemiştim.

Sıkıyönetimli yıllar peşinden 12 Eylül askeri darbesi ve sonrasında OHAL (Olağanüstü Hal Yönetimi), baskılar, ölümler, tutuklamalar, mağduriyetler, işkenceler, faili meçhuller, kayıplar, yargısız infazlar, zorla göç ettirmeler, sürgünler ve çatışma dönemi...

1990'lı yıllarda Etkin ve Demokratik Türk Tabipleri Birliği'nin (TEDTTB)nin Türkiye'nin demokratikleşmesi için yaptığı muhalefet, çalışmalar ve örgütlenmesinin başlı başına incelenmesi gereken bir konu olduğuna inanmaktayım.

Körfez Savaşı ve sonrasında Irak Kürt Bölgesi'nden olan göçte TTB nin aldığı tutum unutulmamalıdır.

Birçok hekim ve sağlık çalışanı bölgedeki şartlar nedeniyle zor şartlar altında çalışmakta ve otorite tarafından her türlü keyfiyetle cezalandırılmakta, sürgün edilmekteydi. Ve faili meçhul diye tanımlanan cinayetler sonucu hekim ve sağlık çalışanları yaşamlarını yitirmekteydi. Halkın sağlığı her açıdan olumsuz etkilenmekte, aşı oranları düşmekte,

*Diyarbakır Tabip Odası (2001-2004) Başkanı

bulaşıcı hastalıklar artmakta, anne ve çocuk sağlığı Türkiye'nin batısına göre olumsuz etkilenmekte, anne ve bebek ölümleri artmaktaydı.

Hekim ve sağlık çalışanları bağımsız ve ettikleri yemine bağlı çalışma koşullarında her türlü baskıyla karşılaşmaktaydılar.

Çatışmanın şiddeti arttıkça olumsuzluklar direkt olarak sağlığı ve sağlık çalışanlarını olumsuz etkilemekteydi.

Bu dönemde yalnız kalmamak ve yaşananları duyurabilmek için TTB bölgedeki hekim ve sağlık çalışanları olmak üzere sivil toplum örgütleriyle ilişkisini geliştirdi, ortak çalışmalar, açıklamalar, araştırmalar yaparak dayanışmayla birlikte müdahil oldu.

Tüm bu çalışmalar seçilmiş veya seçilmemiş olsun TTB bünyesinde bir ekip olarak yürütüldü.

Ata Soyer bu süreçte önemli bir aktör olarak yer aldı.

Gelecek ile ilgili yazı yazmak ya da yorum yapmak belki daha rahat ama bugünden geçmişi yazmak çok zor.

Bugün geldiğimiz aşamayı iyi ya da kötü yorumlamaktan öte bunları yazabilmek kürt meselesi diye adlandırmak daha rahat gibi. O günlerde bunu söyleyebilmek, yazabilmek kişi ve kurumlara çok sıkıntı yaratmakta hatta yaşamlarına bile mal olmaktaydı.

Bugün bunları daha rahat yazabiliyor ve konuşuyorsak zor şartlar altında da yürütülen mücadelenin sonucu olduğunu bilerek, Diyarbakır Tabip Odası ve TTB'nin aldığı rol ve Sevgili Ata Soyer'i de unutmadan tarihe not düşmek gerekir.

Diyarbakır Tabip Odası o dönem hekim sayısının düşük olması ve baskılar nedeniyle Diyarbakır-Mardin-Siirt-Batman-Şırnak illerinden sorumlu Tabip Odası olarak örgütlülüğünü sürdürmekteydi.

Çalışmalarını TTB ile koordineli ve dayanışarak sürdürmekteydi.

Diyarbakır Tabip Odası'nın sağlık ortamı, sağlık çalışanlarının olumsuz şartları ve hak ihlallerine yönelik yürütülen çalışmalarda bölgede sınırlı sayıdaki sivil toplum örgütlerine destek, kimi zaman öncülük

ettiğini söylemek o günün şartları için abartı olmayacaktır. Bunun bedeli de kimi arkadaşlarımız için ağır olmuştur.

1990'lı yıllarda şiddet artmış, her türlü baskı keyfiyet derecesinde aleni olmuş, çatışmalar giderek geniş bir coğrafyaya yayılmış ve Tabip Odası'nın sorumlulukları arttığı gibi çalışmalar baskılar nedeniyle riskli bir duruma dönüşmüştü.

1992 yılı Ağustos ayından başlayarak TTB ile geliştirilen ilişkiler sonucu bölgedeki olaylara ve baskılara yönelik kitle örgütleri, bölge tabip odaları, Sağlık Meslek Birlikleri ve TTB Kollarıyla peşpeşe toplantılar yapıldı.

Bu toplantılar sonucunda Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile birlikte 4 Eylül 1992'de anlamlı, tarihi bir belge sayılabilecek Güneydoğu (Kürt Sorunu) olayları ile ilgili "Çözüm: Kardeşlik, Barış, Demokrasi" bildirgesi yayınlandı.

Çözüm: Kardeşlik, Barış, Demokrasi

Son yılların önemli bir sorunu olan Güneydoğu ve Doğu Anadolu 'daki olaylar, Şırnak olayları ile büyük bir boyuta ulaşmıştır . Ülkemizde yaşayan tüm insanları ilgilendiren bu sorunun, demokratik bir şekilde çözülmesi, insan hakları ve demokrasiden yana olan herkes kadar, biz demokratik kitle örgütlerinin de temel talebidir.

1. Sorun, bizler açısından bir yanı ile meslektaşlarımızın ülkenin her yerinde mesleklerini icra edememe sorunudur. Özellikle son zamanlarda artan gerilim ve silahlı çatışma ortamı, temsil ettiğimiz meslektaşlarımızın bölgeyi terk etme ya da işlevsiz kalma tehlikesi ile karşı karşıya kaldıklarını göstermiştir.

Bu ortamın giderilmesi ve uluslararası belgeler ışığında, meslektaşlarımızın bölgede ülkenin her yanında olduğu gibi mesleklerini icra edebilmeleri sağlanmalıdır.

2. Sorun, ülke halkının verdiğimiz hizmetlerden yararlanması sorunudur. Bölgede var olan savaş ortamı, halkın verdiğimiz hizmetlerden yararlanmasını büyük ölçüde engellemektedir. Verdiğimiz hizmetleri, ülkedeki tüm kesimlere eşit sunulmasını savunan bizler, bu ortamın biran önce kaldırılmasını talep ediyoruz.

3. Sorun, demokrasinin varlığının bir kriteri olan ve kendi varlığı da ancak demokratik ortamla mümkün

olan demokratik kitle örgütlerinin yaşam sorunudur. Bugün, bölgede odalarımız/şubelerimiz bir kanal olma niteliklerini neredeyse yitirmişlerdir. Bu durumun sürmesi, örgütlerimizin ve demokrasinin varlığını tehlikeye düşürmektedir.

4. Sorun, her şeyden önce bir demokrasi sorunudur. Kendi varlıkları, ülkedeki demokrasinin varlığına bağlı olan herkes gibi, demokratik kitle örgütleri de, bu sorunla ilgilidir. Bu sorunu bahane ederek, ülkemizdeki eksik demokratik kazanımların bile yok edilmesi noktasında, demokrasiden yana en geniş güç birliği savunulmalıdır. Sorun gerçekten çözülmek isteniyorsa, demokratikleşme önündeki engeller kaldırılmalıdır.

5. Sorun, yaşam hakkı başta olmak üzere, insan hakları sorunudur. Ülkenin her yanında yaşayan herkesin, eşit insan haklarına sahip olduğunu savunan bizler, bölgedeki insan hakları ihlallerinin önemli bir konu olduğunu saptıyor ve bir an önce bu durumun giderilmesini savunuyoruz.

6. Sorun, şiddetle çözümlenmeyecek derinlikte, çok boyutlu bir sorundur. Şiddet, olsa olsa silahlı örgütü bir süre için yok edebilir. "Kan deryası" teorisi, hem yasal hem de ahlaksal açıdan gayri-insani ve müsamahasız olduğu gibi saçma bir teoridir, ayrıca da ters tepki doğuracaktır. Sorunun çözümünün yalnızca barışçı olabileceğine inanıyor ve savunuyoruz. Bölgedeki anlamsız kıyımın son bulmasını, dökülen kanların, yitirilen canların sorunu daha da içinden çıkılmaz hale getirmekte olduğunu herkesin görmesini istiyoruz.

7. Sorun, ülkede yaşayan her insanın bireysel ve demokratik şekilde örgütlenmiş olarak kendi geleceklerini belirleyebilme sorunudur. Dünyada, insanlar kendileri adına verilmiş kararlarla yönetilmeyi reddederken, hiç kimsenin bu anlayışı sürdürmede ısrar etmesinin çok anlamlı olmadığını düşünüyoruz.

Sorun, insanların yaşadıkları ve çalıştıkları yerlerde, kendi adlarına kendilerinin söz ve karar sahibi olması ile çözülebilir. Hangi yerlerde, kimler tarafından alındığı belli olmayan kararlarla değil!

8. Sorunun temel bileşeni yıllardır üstü örtülmeye çalışılsa da, bir "Kürt sorunu" özelliği taşımaktadır. İstemese de, yıllardır birlikte yaşadığımızı söylesek de, bu sorun adıyla tespit edilmelidir. Adının "Kürt sorunu" olarak konması, ayrılıkçılık demek değildir. Ancak, adının doğru konmaması, yakında tüm

ülkemizi ve bölgemizi sarabilecek yangının söndürülmesini sağlamaz.

9. Sorun, ülkede yaşayan insanların kardeşliği ve birlikte yaşama sorunudur. Yıllardır birlikte yaşayan insanların, bu birlikteliklerini kardeşçe sürdürmelerini savunmak, temel ilkemizdir. Bu birliktelik ve kardeşliği yıkmaya yönelik her türlü girişim ve propagandaya karşı olmak, görevimizdir.

10. Bizler, ülkemizde demokrasi, insan hakları, mesleğimizin gerekleri çerçevesinde, ülkede yaşayan tüm insanların kendi geleceklerine kendilerinin karar verebileceği, kardeşçe ve barışçı bir yaşamdan yana olduğumuzu ve bunu savunmak için elimizden gelen herşeyi yapacağımızı kamuoyuna duyuruyoruz.

O günün şartlarında bu bildirgeyi kamuoyuyla paylaşmanın ne kadar riskli olduğunu söylemeye gerek yok. Bugün Kürt sorunundaki gelişmelere ve çözüm için getirilen önerilere baktığımızda TTB'nin 21 yıl önce tarihe düştüğü not unutulmamalıdır.

20 Eylül 1992'de Musa Anter Diyarbakır'da katledildi. Kent ve bölgede gerginlik tırmanmış, daha önceden Diyarbakır Tabip Odası ve Pratisyen Hekimlik Kolu 26-27 Eylül 1992 tarihinde Diyarbakır'da bölge toplantısı kararını almış ve hazırlıklarını bitirmişti. Toplantı eretelenmedi, Türkiye'nin birçok yerinden hekim ve Dr. Selim Ölçer, Dr. Mahmut Kılıç, Dr. Ata Soyer, Dr. Metin Bakkalıcı TTB Merkez Konseyi adına toplantıya katıldı. 26 Eylül sabahı Musa Anter cinayetini kınamak amacıyla bütün kentte kepenkler kapalıydı. Halk Eğitim Merkezi Salonu'ndaki toplantı sivil polisler ve telsiz sesleri eşliğinde fire vermeden iki gün boyunca sürdü. Katılımcıların kentteki olaylara tanıklığı ve dayanışması bizler açısından son derece anlamlıydı.

Ata Soyer tüm bu süreçlerde olabildiğince insanlarla tanışıyor sonrasında da ilişkilerini geliştiriyor, dostluklar kuruyor, birlikte ne yapılabilir konusunda kafa yoruyordu.

TTB insan hakları, işkence, açlık grevleri, cezaevleri, olumsuz adli tıp uygulamaları, faili meçhul cinayetler konusunda olabildiğince çalışmalar yürütülüyor, TTB'nin düzenlendiği ya da ortak olduğu birçok etkinliğe Diyarbakır Tabip Odası davet ediliyor, konuşma ortamı yaratılıyordu.

Daha sonraları Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki silahlı çatışma ortamının hekimler ve

diğer sağlık personelinin mesleki uygulamaları üzerine etkisi raporu, işkence ve ölüm cezaları konusundaki TTB tutumları kamuoyuna açıklandı.

Kasım ayındaki Tıp Etiği Sempozyumu'nda insan hakları ve tıbbi etik başlığında yapılan tartışmalarda bir İnsan Hakları Grubu oluşturuldu. Kendi arasında işbirliği yapan İnsan Hakları Grubu 14-15 Ocak 1994'de İzmir'de yaptığı toplantı sonrası ölüm cezası, cezaevi hekimliği, açlık grevi ve hekim sorumluluğu, Güneydoğu Anadolu'da hekim ve sağlık sorunları başlıklı dört konuda ön rapor hazırladı.

Güneydoğu'ya ilişkin çalışmalar Halk Sağlığı Kolu çalışmaları ile birleştirilerek, 10-12 Şubat 1994 tarihleri arasında Diyarbakır'a yapılan bir gezi sonrası rapor haline getirildi.

Sevgili Ata'nın öncülüğünde TTB adına Dr. Haluk Aydın, Dr. Mahmut Kılıç, Dr. Lale Önen, Dr. Ümit Erkol, Dr. Sibel Kalaça, Dr. Özen Aşut'dan oluşan heyetin hazırladığı rapor 24 Mart 1994'te basın toplantısı ile kamuoyuna açıklandı.

Güneydoğu Raporu 24 Mart 1994

Ülkemizin ve halkımızın "kanayan yarası" niteliğini sürdüren ve daha uzun yıllar sürdürmeye aday görünen Güneydoğu sorunu, tüm toplum kesimleri gibi, hekimlerimizi de derinden etkilemektedir. Bölge'nin içinde bulunduğu çatışma ortamının, toplumun sağlığını, sağlık hizmetlerini ve sağlık personelinin olumsuz yönde etkileyerek halkın sağlığı üzerinde derin izler bırakması kaçınılmazdır. Bu gerçeğin bilinciyle Türk Tabipleri Birliği, sorunları yerinde görmek amacıyla, 10-12 Şubat 1994 tarihlerinde Diyarbakır'a bir inceleme gezisi düzenledi. Geziyi, Türk Tabipleri Birliği uzman kadrolarından oluşan bir heyet gerçekleştirdi. Sonuçta, bu gezi izlenimlerini, gezi boyunca toplanan verileri, Bölge'de yaşayanların tanıklıklarını ve Bölge'ye ilişkin öbür verileri kapsayan ayrıntılı bir rapor hazırlandı. Bu rapor, kamuoyuna sunulmuştur.

Güneydoğu Bölgesi'ne ilişkin kimi çarpıcı gerçekler, kalın çizgilerle şöyle özetlenebilir:

I. Bölge'deki en önemli sorun "can güvenliği" sorunudur. Bu tehlike, Bölge'de yaşayan her bireyin tepesinde Demokles'in kılıcı gibi durmaktadır. Diyarbakır Devlet Hastanesi'ne her gün 3-8 faili meçhul" öldürülme olgusunun getirildiği belirtilmektedir.

II. Kır-kent ve Doğu - Batı göçü akıl almaz boyutlardadır. Bu nedenle, Diyarbakır kent merkezi, üst üste

yaşanan sıkışık bir yerleşim yeri görünümündedir. (Bir evde 30-35 kişinin yaşadığından söz edilmektedir.)

III. Göç ve olağanüstü koşullar, halkın sağlık durumunu, sağlık hizmetlerini ve sağlık personelinin olumsuz yönde etkilemektedir. Ancak, Bölge'de sağlıklı veri toplama ve gerekli sağlık hizmetini verme olanakları son derece kısıtlıdır. Bu nedenle, eldeki veriler güvenilir değildir. Böyle olmakla birlikte tüm göstergeler ve gözlemler, toplumun sağlık düzeyinin son yıllarda çok gerilediğini göstermektedir.

IV. Köyler ve ilçe merkezleri boşalırken, Diyarbakır'da nüfus artışıyla uyumlu olmayan altyapı kaynakları, çeşitli salgın hastalıkların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Örneğin, yaz hastalıkları olan tifo, paratifo, dizanteri, sıtma, hepatit, ishaller bugün Diyarbakır kent merkezinde yaygındır. Ayrıca, kızamık, difteri, tetanoz, trahom gibi kolaylıkla korunulabilen hastalıklara Bölge'de çok sayıda rastlanmaktadır.

V. Olumsuz koşullar, sağlık hizmetlerini ve sağlık personelinin; önemli derecede etkilemekte; yaygın personel göçü, sürgünler ve sağlık ocaklarının boşaltılması sonucu sağlık örgütü işlevlerini yerine getirememektedir. Çalışmakta olan sağlık ocaklarının, personeli, fizik yapısı, araç-gereci yetersizdir.

VI. Tüm güçlükler ve engellere karşın, Bölge'de bulunan hekimler ve sağlık personeli olanakların elverdiği ölçüde sağlık hizmeti vermeye çalışmaktadır. Buna karşılık, hekimler mesleğin gereklerini yerine getirirken baskı ve engellerle karşılaşmaktadır. Hasta, muayene etmek ve rapor vermek zaman zaman suç sayılmaktadır. Bu nedenlerle ceza alan ve şu anda cezaevinde bulunan meslektaşlarımız vardır.

Tüm bu gerçekler, Diyarbakır'da ve "Olağanüstü Hal" Bölgesi'nde, sağlıkla ilgili ivedi önlemler alınmasını gündeme getirmektedir. TTB, bu konuda üzerine düşen görevi nesnel, bilimsel, yansız ve bağımsız bir tutumla yerine getirmeyi sürdürecektir; sorunların çözümüne yönelik önlemler için çaba harcayacaktır.

Güneydoğu'daki sağlık sorunlarına ilişkin başlatılması gereken ivedi girişimler şöyle sıralanabilir:

1. Bölge'deki olağanüstü sağlık durumuna uygun "olağanüstü bir sağlık örgütlenmesi" kurulmalı; sağlık personeli koşullara uygun bir eğitimden geçirilmelidir.

2. Hekimlere bağımsız olarak çalışma olanakları sağlanmalı; mesleki çalışmaları nedeniyle kovuşturmayla uğramamaları güvence altına alınmalıdır.

3. Bulaşıcı hastalıkların önlenmesi için su, besin ve öbür çevre koşullarının kontrolüne yönelik çalışmalar ivedilikle gerçekleştirilmeli ve sürdürülmelidir.

4. Olağandışı göç sonuçlarıyla ilişkili öbür toplumsal önlemlerin alınması için sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapılmalıdır.

5. Aslolan şiddetten ve çatışmadan arınmış bir yaşam ortamıdır. Böyle bir ortamın ve can güvenliğinin sağlanması için, bir an önce barışçı ve demokratik adımlar atılmalıdır.

Bölge hekimlerinin mesleki uygulamalarında en ciddi sorunlardan biri olan Adli Tabiplik konusundaki çalışmalar hızlandırılıp, bölgede toplantı yapıldı.

Newroz kutlamalarına ilişkin yaratılan gerginlikler karşısında duyulan kaygı sebebiyle TTB Merkez Konseyi ile Ankara, İstanbul, İzmir ve Adana Tabip Odaları temsilcilerinden oluşan heyetler Newroz dönemlerini bölgede geçirdi ve raporlar sundu.

Uluslararası kuruluşlarla ilişkilerde bölgede yaşanan sorunlar tartışılıp, önerilerde bulunuldu.

Cezaevlerindeki olumsuz yaşam koşulları ile ilgili yakınmaların belirgin biçimde artması, bir yandan sağlık koşulları sebebiyle TTB'ye başvuruları artırırken, bir yandan da cezaevi hekimliği uygulamasına yönelik somut projeler gereksinimini belirginleştirdi.

O dönem hekim ve sağlık çalışanlarının faili meçhul cinayetlerle katledilmesi, gözaltına alınma, bağımsız mesleki çalışmaları nedeniyle yardım yataklık ya da örgüt üyeliği ile yargılanmalar, tutuklanmalar, cezaevi süreçlerinde, OHAL Valiliği Kararnamesi sonucu sürgünler konusunda birçok girişimde bulunuluyordu.

TTB Kongre ve GYK (Genel Yönetim Kurulu) toplantılarında kararlar alınıyordu.

Bazı örnekleri paylaşmak yararlı olacaktır:

41. Kongre 1 Nolu Karar:

Güneydoğu Anadolu'da sağlık personeli ihtiyacı varken bölgedeki personelin sürgün edilmesinin, bölgedeki faili meçhul cinayetlerin faillerinin bulunmamasının, köy ve ilçe düzeyindeki baskılarla göçe yol açılmasının kınanmasına ve barış ve demokrasinin sağlanması için bir aşama olarak olağanüstü hal uygulamasının biran önce kaldırılmasının talep edilmesine. Kirli savaşın durdurulmasının talep edilmesine karar verildi.

GENEL YÖNETİM KURULU TOPLANTISI (13 Şubat 1993) KARARLARI

.....

3- Hekimler ve Adli Hizmetler açısından çok yönlü sorunlar taşıyan Adli hekimlik konusuyla ilgili girişimlerin planlı bir şekilde yoğunlaştırılması ve konuyla ilgili olarak Diyarbakır Tabip Odası ile dayanışma içinde olunması.

GENEL YÖNETİM KURULU TOPLANTISI (13 Kasım 1993) KARARLARI

.....

3- Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde tırmanan çatışma ortamının sağlık hizmetleri üzerine etkisinin yerinde incelenmesi için bir Komisyon oluşturulmasına ve bu komisyonun en kısa zamanda bir rapor hazırlamasına, bu rapor doğrultusunda Dünya Tabipler Birliği ile ilişki sürdürülmesine, bunlarla birlikte çatışma ortamı ve sağlık hizmetleri ile ilgili bir bildirge hazırlanmasına, karar verildi.

Türk Tabipleri Birliği Savaş ve Hekimlik Bildirgesi (14 Mart 1993)

Aslolan Barıştır!

Görevimizin insan yaşamını korumak ve yaşam kalitesini yükseltmek olduğu bilinciyle hareket eden biz hekimler; hekimlik mesleğinin ancak BARIŞ ortamında istenen düzeyde verilebileceğine inanıyoruz. İnsan sağlığının sürdürülmesi ve geliştirilmesi önce YAŞAMA HAKKININ SAĞLANMASI ile gerçekleşir.

“SAVAŞ” ise ister ülkeler arasında olsun, ister aynı ülke sınırları içinde olsun, insanlığın karşılaştığı en tehlikeli hastalıktır. Bu hastalığın belirtilerinin her biri de sağlıkçıların kendi başına üstesinden gelemeyeceği kadar korkunç sonuçlar doğurur. Adam öldürme, işkencenin her türü, insanın aşağılanması, açlık, türlü hastalıklar, ekolojik felaketler, ruh sağlığının bozulması, işsizlik, evsizlik, ahlaki değerlerin çökmesi ve niceleri. ....

Biz hekimler ASLOLAN BARIŞTIR, yani sağlık hizmetlerini normal koşullarda verilebildiği ortamdır

diyoruz. Savaş koşulunda ise, örneğin: Cenevre Antlaşmasında belirtildiği gibi (ki 164 ülke imzalamıştır) yaralı ve hastaların ayrılarak koruma altında bakımları sağlanmalı, sivillere karşı ise değil şiddet eylemleri tehdit sayılabilecek hiçbir davranışta bulunulmamalıdır. İnsanlar çatışmalar nedeniyle yaşadıkları yerlerden terk etmeye zorlanmamalı, bir savaş yöntemi olarak açlığa mahkûm edilmemelidir. Ancak görüyoruz ki, bu antlaşmalar çiğnenmektedir....

Parçalanmış aileler, sakat kalan insanlar, yok edilen sağlık kurumları, işlemez hale gelen sağlık hizmetleri, çağımızın yeni dünya düzeninin utançtır.

Biz hekimler, ne ülkemizde ne yakın çevresinde ne de dünyanın başka bir yerinde bu türden acılara tanık olmak istemiyoruz. Sıra dışı ve anlamsız ölümlerin soğuk yüzüyle, sağ kalanların acılarıyla değil, mesleğimizin bizi onurlandıran yönleriyle ilgilenmek istiyoruz. İnsanların daha sağlıklı, daha mutlu olması için çaba harcamak istiyoruz. Savaşın olmaması, barışın olduğu anlamına gelmez. Bir ülkede faili meçhul cinayetlerle insanların yok edilmesi, ülkemizde ve değişik coğrafyalarda insanların birbirine kırdırılması, toplama kampları, kitle imha silahları, insanlık değerlerinin yok edilmesi asla kabul edemeyeceğimiz durumlardır....

Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesindeki silahlı çatışma ortamının hekimler ve diğer sağlık personelinin mesleki uygulamaları üzerine etkisi konusunda TTB Tutumu (Kasım 1993)

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki silahlı çatışma ortamı diğer birçok konuda (basının özgür faaliyeti, siyasi parti ve demokratik örgütlerin çalışmaları, başta yaşam hakkı olmak üzere insan hakları, vs.) olduğu gibi, sağlık hizmetleri konusunda da ciddi olumsuzluklara yolaçmaktadır. Bu olumsuzlukları üç ana başlık altında toplamak mümkündür.

1. Bölgedeki genel can güvenliği sorunu nedeniyle başta hekimler olmak üzere bölgedeki sağlık personeli ihtiyaç ölçüsünde bölgeye gidememektedir. Son iki yılda 3 hekim ve 4 yardımcı sağlık personeli faili meçhul cinayetler sonucu hayatını kaybetmiştir. Bu olaylar, diğer kamu personeli gibi sağlık personelinin de bölgeye gitmemek için çeşitli yollara başvurması gibi doğal sonuçlara yolaçmıştır. Bunun dışında, silahlı çatışmalarda birçok sağlık kuruluşunun harap olması ve gezici bir hizmet olan sağlık hizmeti ile

ilgili yol güvenliğinin olmaması yeterli sağlık hizmeti verilmesini engellemektedir.

2. Başta hekimler olmak üzere sağlık personeli ile ilgili başka bir sorun da, Diyarbakır, Cizre, Bingöl vb. birçok ilde çok sayıda hekim ve sağlık personelinin "örgüt üyesine tıbbi yardımda bulunma" gerekçesi ile gözaltına alınması veya değişik baskılara maruz kalmasıdır. Bölgedeki hekimler her koşulda ihtiyacı olanlara sağlık hizmeti sunmayı öğütleyen mesleki prensipleri ile şiddet ortamının yarattığı baskıların arasında sıkışmaktadır.

3. Bölgedeki sağlık personeli ile ilgili diğer bir sorun, PKK'nın son günlerde sağlık ocaklarını hedef alacağını açıklamış olmasıdır (25.11.1993 tarihli Aydınlik Gazetesi: PKK'nın Kış Stratejisi başlıklı haber).

Silahlı örgütün daha önceki uygulamaları dikkate alındığında bu açıklamanın, bölgedeki sağlık hizmetlerini çok ciddi ölçüde etkileyeceği muhakkaktır.

Bu konuyu hukuksal ve tıbbi etik açısından inceleyen ve TTB Hukuk Bürosu Avukatlarından Ziyet Özçelik tarafından hazırlanan rapor ilişikte sunulmuştur.

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ (TTB) TUTUMU

Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında TTB aşağıdaki hususları kamuoyuna ve ilgililere iletmeyi bir görev saymaktadır.

1. Hekimler tüm uluslararası ve ulusal düzenlemeler uyarınca ve hekimlik mesleğinin gereği olarak insan yaşamını korumakla ve insanlar açısından cinsiyet, ırk, ulus, din, politik düşünce ya da benzeri farklılıklara bakmaksızın tıp bilgisini insanların yararına sunmakla yükümlüdür.

2. Yukarıda tanımlanan yükümlülüğün yerine getirilebilmesi hekimlerin ve diğer sağlık personelinin bağımsız, baskı altında olmaksızın ve can güvenliği kaygısı taşımadan çalışabilmesine bağlıdır.

3. Bölgedeki sağlık hizmetlerinin aksatılmadan yürütülmesi ve yukarıda belirtilen ilkelere uyulması konusunda herkesin duyarlı ve sorumlu davranması gereklidir. Aksi durumda, bölge halkı ve herkes her koşulda kutsal sayılan sağlık hizmetinden yararlanamaz duruma düşebilecektir. Bu durumda en çok zararı başta çocuklar olmak üzere sağlık açısından riskli grupların göreceği muhakkaktır.

4. TTB, PKK'nın 25. 11. 1993 tarihli gazetelerde yayınlanan ve sağlık ocaklarına saldıracağı

açıklaması doğrultusundaki uygulamalara tüm gücüyle karşı çıkacağını vurgulamaktadır. Bunun yanında güvenlik güçlerinin hekimlerin mesleki bağımsızlıklarına dönük tutumlarının kaygı verici olduğunu ve bu şekildeki davranışların sağlık hizmetlerinin hedef haline gelmesine neden olacağını belirtmek istiyoruz.

5. TTB, bu düşüncelerini bölgede çalışan tüm hekimlere, Tabip Odalarına ve ilgili Devlet kurumlarına en kısa zamanda iletacaktır. Bunların yanında yukarıdaki hususlarla ilgili hekimlerin sorunlarını doğrudan TTB'ye iletmeleri için TTB Merkez Konseyi bünyesinde bir büro oluşturulmasına karar verilmiştir.

Tüm bu süreçlerle birlikte Avrupa Birliği 5-8 Ocak 1995 tarihleri arasındaki "İnsan Hakları ve Hekim Sorumluluğu Sempozyumu" ile "Olağanüstü Koşullarda Sağlık Hizmetleri" kurslarını içeren projeyi destekledi.

O dönem OHAL valiliğinin kursun isminden duyduğu huzursuzluk üzerine Ata Soyer ile birlikte pratik bir formül bularak "Olağandışı Durumlarda Sağlık Hizmeti Kursu" ismiyle düzenlemeyi kararlaştırdık. Ata Soyer ve Zuhal Okuyan'ın katkılarıyla TTB tarafından bu çerçevede ilk kurs 27-29 Nisan 1995 tarihleri arasında Dünya Sağlık Örgütü'nün desteği ile Diyarbakır'da 40 kişinin katılımıyla düzenlendi.

Nitekim kursun açılışına AB Büyükelçisi ve Dünya Sağlık Örgütü Türkiye temsilcisinin gelmesi üzerine dönemin OHAL valisi Ünal Erkan'ın kursun ismi için "çok zekice" dediğini unutamıyorum.

Bu kurs daha zenginleşmiş bir eğitim kadrosuyla bölgede Urfa, Adıyaman ve Van'da da düzenlendi.

Bu kurslar dışında özellikle adli tıp sorunları nedeniyle bölgede Adli Tıp Uzmanları Derneği ile birlikte kurslar düzenlendi.

Diyarbakır Kursu sırasında tesbit edilen kentsel altyapı sorunları, yaz ishalleri sorununun önemini gündeme getirmiştir. Bu nedenle Temmuz ayında Prof. Dr. Necati Dedeoğlu yönetiminde, Diyarbakır Belediyesi, Diyarbakır Sağlık Müdürlüğü, Diyarbakır Tabip Odası'nın katılımı ile "Sindirim Sistemi Enfeksiyonları Kursu" düzenlenmiştir.

Bir başka felaket olan göç olgusu da bu grubun gündeminde yer almış, Van'a göç edenlerin sağlık sorunları ile ilgili olarak bir inceleme yapılmış ve kamuoyuna iletilmiştir.

"Savaş ve Hekimlik Olmaz; Ya Savaş Ya Hekimlik; Hekimliğin ön Koşulu Barış"tır söylemiyle EDTTB aktivistleri her ortamda soruna dikkat çekti. Bölgede yaşananlar sadece bölgede değil Türkiye'nin her bölgesinde anlatılmaya çalışıldı. Sağlık çalışanlarının ve bölgenin sağlık sorunlarındaki olumsuzluklar paylaşıldı.

Bu arada TTB Genel Sekreteri Dr. Ata Soyer hakkında, "JAMA'da yayımlanan bir makale" nedeniyle soruşturma açtıran Sağlık Bakanlığı yetkilileri, Dr. Ata Soyer'e "bir yıl mesleki ilerlemeyi durdurma" cezası verdi.

Kolera konusunda açıklama yapan TTB yöneticilerini "vatan hainliği" ile suçlayan Sağlık Bakanlığı yetkilileri Sağlık Bakanlığı'nın bu politikasını eleştiren TTB yöneticileri hakkında DGM'de dava açtı.

Bu arada Güneydoğu'ya sık sık rotasyon adı altında yapılan görevlendirmelerdeki hekimlerin durumu, Diyarbakır Tabip Odası yardımı ile değerlendirilmiş ve 9 Kasım 1994'de bu değerlendirme kamuoyuna açıklanmıştır. Merkez Konseyi üyeleri hakkında açılan DGM soruşturması ise, 16 Ocak 1995 tarihinde "takipsizlik kararı" ile sonuçlanmıştır.

1995 Mart'ının ikinci yarısında, bu kez "Kuzey Irak Operasyonu" gerekçe gösterilerek, 80 sağlık personeli Kızılay emrinde görevlendirilmiş ve Güneydoğu'ya gönderilmiştir. Bu konuda da Merkez Konseyi Sağlık Bakanlığı'na başvurarak, bu görevlendirmenin hukuksuzluğunu vurgulamış ve rotasyona tepki göstermiştir. Sağlık Bakanlığı, bu kez de TTB'yi "Mehmetçiği arkadan vurmak"la eleştirmiştir.

DAVALI: TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ MERKEZ KONSEYİ

SUÇ: Terör örgütlerine hedef göstermek, suç işleme-ye tahrik.

SUÇ TARİHİ: 18 Ekim 1994

Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi Başkanlığı'nca, Sağlık Bakanlığı'nın uzman hekimlerin rotasyona tabi tutulmaları yolunda aldığı kararı protesto amacıyla 18 Ekim 1994 tarihinde yaptığı Basın Açıklamasında;

"... Biz de yetkilileri son kez uyarıyoruz. Yıllardır siyasi iktidarların kötü istihdam politikalarını gerekçe göstererek seçim kaygılarınıza hekimleri alet etmeyin, 4'ü hekim, 14 sağlık personeli bu hükümet

döneminde katledilmiştir. Ve katilleri bulunamamıştır. Uyarıyoruz: rotasyonla seçim yatırımı yaptığınız hekimlerin tırnağına bir şey olursa, bu ülkeyi ayağa kaldırırız.

... Bugün Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesine hekim gönderen Hükümet neden onlarcasını da bölge dışına sürgün ettiğini açıklayabilir mi?. Bölgede büyük özveri ile görev yapmaya çalışan hekimlere yönelik baskıları durdurmadan, taşıma su ile nereye kadar hizmet sunabileceklerini sanıyorlar, her geçen gün bir bahane ile tutuklanan, gözaltına alınan, baskı gören hekimler varken, "bölgedeki halk hizmete layık değil mi?" gibi demagojilerle insanları zorla yerinden etmekten ne umuyorlar? Gönderilen hekimin ne kadar oya tahvil edileceğini hesapladığını umduğumuz hükümet, üzerinde durduğu kan deryasına hekim kanı mı katmayı düşünüyor?

"Halka hizmet, büyük kentlerde hekim fazlası" gibi safsatılara gerek yok. Derdinizi açık söyleyin, üçbeş oy için hekim kanına ihtiyacınız varsa, bizler istediğiniz kanı kan bankalarına bağışlayabiliriz. Ama hekimlere bir şey olursa tek sorumlusu sizsiniz. "denildiği, Türk Tabipler Birliği Genel Sekreteri ATA SOYER tarafından hazırlanmış bulunan bu basın açıklamasında, Bakanlık Kararının meslek disiplinine uymayan sert bir üslupla eleştirildiği, ancak suç unsurlarının oluşmadığı görülmüştür.

Bu nedenle, Türk Tabipleri Birliği Genel Sekreteri, Merkez Konseyi Başkanı ve üyeleri olan sanıklar hakkında TAKİBAT İCRASINA MAHAL OLMADIĞINA, CMUK. 'nun 163-164 nci maddeleri gereğince karar verildi.

16 01. 1995. Nuh Mete YÜKSEL, DGM Cumhuriyet Savcısı (19201)

Kürt illerinden zorla insanların göç ettirilmesi üzerine Diyarbakır Tabip Odası adına yapılan çalışma, halk sağlığı ve siyasal açıdan o dönem için özel bir anlam taşımaktadır. Bu raporun hazırlanmasında Ata Soyer'in katkısı unutulamaz.

Diyarbakır ve bölgedeki çalışmalarda TTB sadece tabip odası ve hekimlerle değil o dönemki adıyla Tüm Sağlık Sen, SES, İHD, Baro, TMMOB gibi demokratik örgütlerle ilişkilerini hep sıcak tuttu. Ata Soyer bu kurumlarla epey dostluk geliştirdiği gibi katkı sundu.

Tüm bu çalışmalar yürütülürken Diyarbakır Tabip Odasının bu çalışmalarına resmi otorite suskun kalmadı.

Diyarbakır Tabip Odası Başkanı Dr. Seyfettin Kızılkın 5 Mayıs 1996 tarihinde evinde yapılan bir aramada "silah ve örgütsel döküman bulunduğu" iddiası ile gözaltına alındı, 8 Mayıs 1996 tarihinde ise tutuklandı.

TTB Diyarbakır'a gelerek yaptığı açıklamada "... inandırıcı ve ikna edici olmayan iddiaların, bir komplonun ürünü olduğu kanısındayız. Dr. Kızılkın'ın ve Diyarbakır Tabip Odası'nın, demokrasi, insan hakları ve halkın sağlık sorunları konusundaki duyarlılığı, demokrasi düşmanlarının hedefi duruma gelmelerinin bir gerekçesi olmuştur.

Bu olay ile, Dr. Kızılkın'ın şahsında Diyarbakır'daki demokrasi güçlerine gözdağı verilmek istendiğini düşünüyoruz. Aynı zamanda SSK Hastanesi Başhekimisi olan Dr. Kızılkın'a yönelik bu girişim, bölgede "istenilmeyen davranış ve tutumları olan" kişilere karşı neler yapılabileceğinin bir örneği olarak kabul edilebilir. Dokunulmaz kimse olmadığı izlenimi yaratılmak istenmektedir.

Diyarbakır'daki demokrasi güçlerine, böyle bir "komplo"ya kurban gidebilecekleri mesajı verilmek istenmiştir.

Biz, Diyarbakır Tabip Odası Başkanımıza sahip çıkıyoruz", Diyarbakır Tabip Odamıza sahip çıkıyoruz.

Seyfettin Kızılkın sonradan iki kez sürgün edildi.

Diyarbakır Tabip Odası Özel İdareye ait binadaki yerinden keyfi olarak çıkartıldı.

Daha sonradan başkan olarak seçilen Dr. M. Emin Uluğ OHAL Valiliği kararıyla bölge dışına sürüldü.

Tüm bu gelişmelerle birlikte o dönem için anlam taşıyan Diyarbakır Tabip Odası'nın geleneksel olarak Barış Dostluk Demokrasi ödülü verilmeye başlandı.

1997 yılında, Seçici Kurulu Diyarbakır'da ki sivil toplum örgütlerinden oluşan ve Türkiye'nin birçok demokratik kitle örgütünden öneri alarak Diyarbakır Tabip Odası Barış Dostluk ve Demokrasi Ödülü Dr. Ata Soyer'e verildi.

Ata Soyer bölgede kurulan yeni odaların kuruluş aşaması ve kuruluşu sonrası her türlü etkinliğe katkı sağlamayı görev olarak görmekteydi. Her etkinlik sonrası yeni dostluklar filizlenip çoğalıyordu.

Bir Kürt kadar kürt müziğine olan ilgisi ve kimi parçalara eşlik etmesi unutulamaz.

En büyük meziyetlerinden biri kurduğu dostluklar da eşleri ve çocuklarla kurduğu samimi ilişki kışkandıracak düzeydeydi.

Geldiğimiz aşamada EDTTB hareketinin Kürt meselesine yaklaşımı bugünden düne bakıldığında tarihinde onurlu bir yer tutmaktadır.

Her Newroz sabahı sms olarak gönderdiği "Newroz piroz be" mesajı, 2013 Newrozunu sabahında gelmedi. Bizler onunladık.

O yüreğimizde....

Ata Soyer'in yaşadığı sürece katkısı, dostluğu, duyarlılığı unutulmayacaktır...

*“agır kêtyê dillêmin
xew nakêwê çavêmin
çımma tı jmin dur kêti
bêjê ronya çavêmin”*

*“ateş düştü yüreğime
uyku düşmez gözüme
niye sen benden uzak düştün
söyle gözümün aydınlığı”*